

BESZÉLGETÉSEINK

„Az orvosi humanizmus és a racionalizmus nem egymást kizáró, hanem kiegészítő fogalmak”

Interjú Dr. Lakatos Péter egyetemi tanárral

A Semmelweis Egyetem I. sz. Belgyógyászati Klinika professzorának irodája pont ott van, mint nyolc évvel ezelőtt, amikor utoljára jártam nála. Elképesztő állandóság ez egy ennyire hektikusan változékony világban. A falon a nagy belgyógyász elődök, Korányi Sándor, Hetényi Géza és Rusznyák István fényképe. Természetesen ott a mestereké is: Magyar Imréné, akitől a humanista orvoslás szellemét tanulta, és Holló István professzoré, akitől a racionális, a tényeken alapuló gyógyítás tiszteletét sajátította el. „Nem csak tisztelem klinikánk múltját, hanem nagyon inspirál is. Ráadásul alapvetően még ma is ez egy jó szellemű munkahely. Szeretek itt dolgozni” – jelenti ki Lakatos doktor, majd rögtön sorolná is a klinika békéjét veszélyeztető körülményeket, de én előbb őt magát szeretném jobban megismerni.

– 1974-ben, az angol tagozaton érettségiztél a Leány Gimnáziumban, de nem orvosnak, hanem biológusnak készültél.

– Valószínűleg szülői hatásra. Budapesten éltünk, de agrármérnök apám Daránypusztán, egy állami gazdaságban volt igazgató. Búzát, kukoricát termeltek az eróziótól pusztuló somogyi dombok között, valószínűleg másoknál is nagyobb ráfizetéssel. Ezt unhatta meg és elkezdett levendulát, zsópot, angelikát, kaprot és mindenféle gyógynövényt telepíteni. Hívták is rögvést a pártbizottságra, hogy mi jögon telepíti be a domboldalakat kultúr-
növények helyett gazzal? Szerencséje volt: szabotázs miatti büntetés helyett egy év próbaidőt kapott. Ez alatt egy egész kis vegyi-üzemet rendeztek be, illóolajat pároltak, és igen jó pénzért adták el a Chanelnak és a Diornak. Később a paprika csípősségét adó kapszaicint állítottak elő, amelynek kilója akkoriban fél millió forintot ért valutában. Azt gondolom, hogy pályaválasztásomat ilyen dolgok motiválhatták.

– A „vegkonyha” lehetett rád nagyobb hatással, mert a Műegyetem vegyész karára jelentkezted.

– Először az ELTE biológia szakára jelentkeztem, ahová fel is vettek, de aztán rájöttem, hogy a lepkék osztá-

lyozása nem nekem való. Azután jártam a Műszaki Egyetem és az ELTE által közösen indított biológus-mérnök szakra. Csak később felvételiztem az orvosira.

– Holott az orvosok társadalmi megbecsülésével sem voltál elégedett, és a hálapénz rendszer is riasztott.

– Nem volt könnyű a döntés. Még éveket visszajártam a Műegyetemre, a régi évfolyamtársaim közé. Úgy érzem a mérnöki szemlélet orvosi munkámnak is hasznára vált. A Holló István professzortól ellesett klinikai gyakorlatnak pedig szinte nélkülözhetetlen eleme. Jó iskola volt a mentőorvosság is. Nagyon felgyorsítja az ember döntőképességét.

– Az egyetem elvégzése után rögtön ide, a klinikára kerültél.

– Ezt Holló professzornak köszönhetem, aki méltányolta szorgalmas tudományos diákköri munkásságomat. Hálás vagyok érte, mert emberileg és szakmailag is kitűnő helyre kerültem. Nem csak a hangulat volt kitűnő, hanem a klinikai létből eredő alaphelyzet is, amelynek a lényege máig őrződik. Holló Istvánnak az volt az alaptézise, hogy a jó szakembernek az orvostudományt a tegnapi szinten kell ismernie, a belgyógyászatot napi-, a szűkebb szakterületét viszont holnapi szinten kell tudnia. Ez akár jámbor szándék is lehetne, ha nem éppen a klinikán dolgozna az ember. Itt bármikor segítségül hívhatok más területen dolgozó kollégákat, kérhetem a tanácsukat. Ez nem csak a beteg számára hasznos, én is sokat tanulhatok. Így azután a továbbképzés itt nem kampányszerű, hanem napi gyakorlat. Nem csak segítjük, folyton tanítjuk is egymást. A klinikai munkában ezt élvezem a legjobban, az abszolút multidiszciplinaritást.

– Ausztriai és svédországi ösztöndíjaid, vagy hosszabb amerikai tanulmányutad sem bizonytalanítottak el a hűségemben?

– Az érdekelt: mit tudok hazahozni. Chicagóban például rengeteg hasznosat tanultam. Ott erősödött meg ben-

nem az a mérnök – orvosi mentalitás, hogy a belgyógyászatban is nélkülözhetetlen racionalitás. Ott igazolódott az a meggyőződés, hogy az alapkutatás nem tudományos hobby, hanem az egészség megvédésének alappillére. Ráadásul a betegségek megelőzése lényegesen olcsóbb, mint a gyógykezelés. Ott tanultam meg azt is, hogy nem elég szép terveket kiagyalni, és várni, hogy az ehhez szükséges eszközök csak úgy ott teremjenek, hanem az alapkutatásokhoz magunknak kell a feltételeket létrehozni. Így alakítottam ki például a klinikánk kutatólaboratóriumát, ahol többek között intenzív sejt- és molekuláris biológiai vizsgálatokat is folytatunk.

– Azért bizonyára Amerika sem tiszta Amerika.

– De, tiszta Amerika. Az ő racionalitásuknak is van jó néhány hátránya. Ott a gyógyítás szaktevékenységek logikus láncolata. A nálunk tapasztalható humán- orvosi megközelítést semmi pénzért nem cserélném el az ő tisztán racionális megközelítésükre és a túlzott specializálódásukra. Egyszer egy híres amerikai endokrinológus arra a kérdésemre, hogy miért nem használ soha fonendoszkópot, azt válaszolta, hogy náluk a vérnyomásmérés a nővérek feladata. Persze, a mi hozzá állásunk az ő algoritmusokra alapuló gyakorlatukkal ötvözve valószínűleg még hatékonyabb orvoslást eredményezhet.

– A szakterületed az endokrinológia, azon belül is a kalcium – anyagcsere, és a pajzsmirigy – működés izgat a legjobban.

– A molekuláris genetika legalább ennyire. Tetszik – nem tetszik: a genetika évtizedei jönnek. Sajnos a dolgot nem szakszerű, és korrekt ismeretterjesztés, hanem gyakran indulatkeltés kíséri. Pedig itt nagyon nagy szükség lenne a tisztánlátásra. Magam a feleségemmel együtt az a szerény eszközzel segítjük ezt, hogy már negyedik éve működtetünk középiskolásoknak egy úgynevezett Biogén nyári tábort. Itt részben kiváló előadóktól hallhatnak a fiatalok előadásokat a molekuláris biológiáról és a genetikáról, részben maguk is géneket „szelhetnek”.

– Nem csak a labor és a nyári tábor, hanem egy speciális kutatás is a biológiához köt.

– Orosz László akadémikus, az ELTE genetikai tanszékének vezetője a szarvasok rendkívül intenzív agancs fejlődését vizsgálta. Miként lehetséges, hogy ez a harcias fejdísz akár 1 centimétert képes nőni naponta? Ez a porcos váz 2-3 hét alatt elmeszesedik. Honnan szerzi a szarvas az ehhez szükséges rengeteg kalciumot? A csontjából, amint ez kiderült, és amely miatt szabályszerű csontritkulás alakul ki az állatokban. Ez a hiány azután meglepően gyorsan visszatöltődik kalciumban dús táplálék fogyasztása közben. Ennek a visszafordítható osteoporosis-

nak a genetikai mechanizmusát kezdtük kutatni Orosz professzorral. Számos új gént találtunk, amelyek ezt a fiziológiai gyógyulást irányítják. Az hamar kiderült, hogy a folyamatot irányító gének közül néhány az embernél is megtalálható. Ha a mindezt sikerülne egy ún. transzgénikus állaton, 2-3 szabályozó génnel modellezni, akkor jöhetnének az in vivo kísérletek, majd egy merőben új típusú osteoporosis gyógyszer előállítására. Ez képes lehetne a csonttritkulási folyamat megállítására, esetleg az elvesztett csont visszatöltésére. A kísérleteket 2001-ben kezdtük, meglehetősen előre jutottunk. Némiképpen aggasztó, hogy mostanra látványosan kevesebb pénz jut a kutatásra is.

– Apropos: egészségügyi reform, vagy mások szerint pénzkivonás. A Belklinika a béke szigetének tisztelettel az átszervezés békéltetésének tengerében.

– Ez tévedés. Bennünket háromszorosan is súlyt az egészségügyből való pénzkivonás. Már eddig is rengeteg pénzt vettek el az oktatástól és a kutatástól. Ez a folyamat most felgyorsult. De maradjunk csak a gyógyításnál. A Semmelweis Egyetem kb. 600 ágygal lesz szegényebb. Négy év alatt 20-30%-kal növekedtek a költségeink. Ez idő alatt a finanszírozásunk 15-20% -kal csökkent. Ráadásul mi nem tehetjük, hogy valahová tovább küldjük a drágán gyógyítható betegeket.

– Az nehezen vitatható, hogy az egészségügy reformra szorul.

– Ezt én nem is vitatom. Ez a hiánygazdálkodási ágazat az egyik legpazarlóbb terület. Ám több józan belátásra és kevesebb műbalhéra lenne szükség. Csupán egyetlen példát. Tényleg sok a kihasználatlan ágy. De mi lenne, ha a fekvőbeteg helyett az erősen ráfizetéses járóbeteg ellátást finanszíroznák jobban? Ez esetben a kórházak önként zárnák be a felesleges fekvő részlegeiket.

– Azért az általad annyira tisztelt orvosi hagyományokban is van jó néhány, reformra szoruló feudális vonás, amely mára már nem csak anakronisztikussá, hanem kicsit nevetségessé is vált. Ráadásul nagyon drágává is. A szakmai sovinizmus is lehet, hogy nem annyira erős, mint Amerikában, de azért lenne rá orvostársadalmi igény.

– A reform fontos eleme kellene legyen az egészség megvédésére, és a betegek gyógyítására szövetkező orvosi együttműködés szisztematikus támogatása. Magam a klinikán erre szocializálódtam. Többek között ezért is vállaltam 6 évig elnökséget a Magyar Osteoporosis és Osteoarthrológiai Társaságban. Elsők között teremtettük meg a nagy létszámú, rendszeres interdiszciplináris kon-

ferenciákat és projekteket. A balatonfüredi konferenciánkon minden évben az osteológia egy-egy határterületi társszakmáját látjuk vendégül közös tanácskozássra.

– 10 évvel ezelőtt, Poór Gyula professzorral közösen hoztátok létre az ún. osteoporosis centrumokat, amelynek csodájára járt a világ. Itt nem csak a csonttritkulásos betegeket kezelték, hanem egyéb, a csontokat akár csak másodlagosan érintő betegségeket is kivizsgáltak. Egyúttal a centrumok az egészségnevelés „elretolt bástyáivá” lettek. A gyógyszereket itt kiemelt támogatással kaphatták a betegek. Azután ezt a lehetőséget az egészségügyi kormányzat jelentősen kiszélesítette, csökkentve ezzel a rendszer hatékonyságát.

– A centrumokban valóban sokrétű vizsgálatok folynak szakmailag jól felkészült kollégák segítségével. Jelen időben mondom, mert ugyan most a korábbi 7-800 helyett, 7-8000 receptíró lett, de azért továbbra is a centrumokban dolgozó 7-800 orvos látja el a betegek 95%-át. Ez egy kitűnően képzett gárda, és nagyon remélem, hogy a takarékosági pánik nem temeti maga alá ezeket a centrumokat is.

– Az természetes, hogy elsősorban a nemzeti értékünknek tekinthető klinika átmentését szeretnéd segíteni. Ám ezen kívül számos más társasági és bizottsági tagság is igénybe veszi energiáidat. Társelnöke vagy ma is az Országos Osteoporosis Központnak. Ezen kívül több mint 30 társaságnak

vagy bizottságnak vagy, illetve voltál tagja az utóbbi években.

– Változatlanul dolgozom a Magyar Osteoporosis és Osteoarthrologiai Társaságban. Májusban kongresszusa lesz a European Calcified Tissue Társaságnak, amelynek régóta vezetőségi tagja vagyok. Nem sorolom tovább, de azt még megemlítem, hogy külföldi megbízásaim közül jelenleg a European Science Foundation pályázati bizottságában végzett munka adja a legtöbb elfoglaltságot, ahol nagyon sok pályázat bírálatában veszek részt, és jelenleg éppen egy csaknem 4000 fős kongresszus absztrakcjait ellenőrzöm.

– Feleséged is „szakmabeli”, hiszen biokémikus.

– Jelenleg egy kutató, diagnosztikai eszközöket és vegyszereket forgalmazó céget vezet. A nyári Biogén táborokat együtt csináljuk. Fiam 10 éves kora óta orvos akar lenni. Mindent megtettem azért, hogy erről lebeszéljem. Ez olyan sikeres volt, hogy jelenleg harmadéves medikus.

– A kevés szabadidődben nyilván a vizsgálandó szarvasokra vadászol.

– Nem vadászom. Nekem a távcsöves puska nem egy kimondott sporteszköz. Annál szívesebben utazom, és 30 éve minden magyar filmet megnézek. Legszívesebben hajózok vagy búvárkodom. Nekem ez hozza a legteljesebb kikapcsolódást.

Köszegi Ábel